

ביאורים

המהר"ל האריך בהסברו ופירט כיצד הבחירה של הקב"ה בעם ישראל היא נצחית ולא ייתכן שהיא תתבטל חלילה. לאחר שהביא לכך הוכחות מצד ההיגיון, הוא מביא לדבר הוכחות מדברי הנביאים. ההבנה שבחירת הקב"ה בעם ישראל איננה מסתכמת רק בסברה שכלית, אלא מבוססת על דברי הבורא עצמו ביד עבדיו הנביאים. הבנה זו מבססת ומחזקת את ההכרה בבחירה הנצחית של הקב"ה בעם ישראל.

הפסוק שאותו המהר"ל מביא הוא פסוק מספר ירמיה שמשווה בין העובדה שהקב"ה ברא את 'מאורות השמים', והם חלק בלתי נפרד מהמציאות, לבין הבחירה בעם ישראל והקיום שלהם. דימוי זה אינו סתם משל בעלמא אלא דימוי מהותי. השמש, הירח והכוכבים שנמצאים בבסיס המציאות הינם חלק בלתי נפרד מקיומו של העולם, ואינם בני שינוי או הפסקה, וכך גם עם ישראל. בעולם הזה ישנם סוגים רבים של דברים שנבראו, אולם רבים מהם אינם מהווים חלק מהותי ובסיסי לקיום העולם. גם אם הם ייעלמו מהעולם, הוא ימשיך להתקיים ולהתקדם. המציאות של עם ישראל שונה מזה. היא עומדת בבסיס של כל בריאת העולם. עם ישראל נמצא במרכז וכל העולם סביבו.

המהר"ל מוסיף שדימוי זה מבטא עניין נוסף. בתקופות של גלות, כאשר עם ישראל מפוזר בעולם, וסובל ייסורים ודיכויים רבים, נדמה לפעמים כאילו, חלילה, הקב"ה עזב אותם, ואין להם סיכוי להחזיק מעמד בעולם, ובודאי שלא לתפוס בו מקום מרכזי ומשמעותי. הדימוי למאורות השמים מלמד אותנו שאין זה כך. כמו שגם בזמנים של לילה ואפלה, הירח והכוכבים ממשיכים להאיר, גם אם אור קלוש, ולאחר מכן מגיעה השמש ומאירה, כך גם עם ישראל, גם בתקופות המעבר הקשות והמסוככות, הקב"ה אינו עוזב אותם, והם ממשיכים להאיר גם אם באור חלש ועמום. גם ההשוואה בין הביטוי הנוסף שבפסוק "רגע הים ויהמו גליו", מתפרשת כמשל לקיומו של עם ישראל בגלות. אומות העולם רוצים לפגוע בחוזקה בעם ישראל כהמיתם וסערותם של גלי הים, והקב"ה מונע מהם לעשות זאת.

הרחבות

• נצחיות ישראל והתורה

אם יִמְשׁוּ הַחֲקִים הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ גַּם זָרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ מֵהַיּוֹת גּוֹי לְפָנֶיךָ כָּל הַיָּמִים. כותב רס"ג: "אומתנו איננה אומה כי אם בתורתיה, וכיוון שאמר הבורא שהאומה תעמוד כל עמידת השמים והארץ, מן ההכרח שתעמד תורתיה כל ימי השמים והארץ, והוא אמרו "כה אמר ה' נותן שמש לאור יומם חֲקוֹת יָרַח וְכּוֹכָבִים... אם ימושו החקים ('חוקות ירח וכוכבים' - חוקי הטבע) האלה מלפני נאם ה' גם זרע ישראל" [ירמיה לא, לה] " [אמונות ודעות ג, ז]. רס"ג מוכיח את נצחיות התורה מדברי ירמיה המדבר על קיומו הנצחי של עם ישראל, כשם שחוקי הטבע יתקיימו לנצח. רס"ג מוסיף על דברי הפסוק שקיומו של עם ישראל מכריח את קיום התורה, שהרי 'אין אומתנו אומה אלא בתורתיה'. ממילא נצחיות ישראל מוכיחה את נצחיות התורה.

הרב צבי יהודה קוק מדגיש: "ישראל ותורה הם שני צדדים של דבר אחד... התורה נוצרה כך וסודרה כך כדי להופיע בעולם הזה אלינו ועל ידינו ולא על ידי מישהו אחר... ישראל ותורה הם מציאות אחת ואחדות אחת. "עם זו יצרת לי, תהלתי יספורו". כך הוא סדר התגלות האלוהות בעולם" [שיחות הרצ"ה, שמות עמ' 185]. על פי דברי הרב צבי יהודה ניתן להבין טוב יותר את דברי רס"ג: "אומתנו איננה אומה כי אם בתורתיה". האופי המיוחד לעם ישראל הוא ההתאמה הפנימית שיש בין עם ישראל לתורת ישראל.

לעילוי נשמת אבנר בן חדוה אלינה טולדנו ז"ל

המהר"ל המבואר 'קול חי'

נוסף על כל זה, הרי על זה העידו הנביאים כלם פה אחד, כי לא עזב השם יתברך את ישראל. וירמיה הנביא 'זכר את המופת המכריח מן השכל, לכך אמר ירמיה (ירמיהו לא, לד-לה): כה אמר ה', נתן שמש לאור יומם, חקת ירח וכוכבים לאור לילה, רגע הים ויהמו גליו, ה' צבאות שמו, אם ימשו החקים האלה מלפני גם זרע ישראל ישביתו מהיות גוי לפני כל הימים'. והנה אמר בפרוש, כשם שאלו נמצאים הם עקר המציאות, והם השמש והירח והכוכבים, ולא יתכן שיהיה שנוי בדבר שהוא עקר המציאות, כך אין שנוי לישראל במה שהם עקר ועצם המציאות בעולם הזה, כמו שאמרנו, כי הם ראשית ועקר בעולם, ואין ראוי לעלות על הדעת דבר כמו זה, ומרחק מן השכל בתכלית הרחקה, ודי בזה.

ובדבר הזה שאמר: נתן השמש לאור יומם, חקת ירח וכוכבים לאור לילה, רמז כי לא יהיה בטול לישראל, בין פאשר לא יהיו תחת ממשלת האמות, ויהיה להם אורה, ובין שהם יושבים בגלות ובחשכה. ולכך אמר: נתן שמש לאור יומם, וזהו פאשר אין ישראל תחת ממשלת האמות. ואמר: חקת ירח וכוכבים לאור לילה וגו', וזה אמר שאל יאמר כי יגיע לישראל בטול בשביל כבד גלותם, ולכך אמר כי כשם שנתן חק לירח ולכוכבים שיהיה להם המציאות לאור לילה, כך נתן קיום לישראל בגלותם, ולא יקבלו בטול והפסד כלל בגלותם, אף אם ישובו בחשך הגלות. ואמר: רגע הים ויהמו, כנגד האמות שנסמשלו כים. ובמדרש (ילק"ש תורה רמז תשס"ה): הוי המון עמים כהמות ים יהמיון (ישעיהו יז, יב) נמשלו ישראל לחול, שנאמר (הושע ב, א): ויהי בני ישראל כחול אשר על שפת הים, ונמשלו העובדי גלולים לים, שנאמר כהמות ים יהמיון, והם מתעצין על ישראל, והקדוש ברוך הוא מתיש גבורתן. וזה שאמר כאן רגע הים ויהמו גליו, שהוא יתברך מבטל עצתן פאשר רוצין לבוא על ישראל, וזה מברך.

בנוסף להוכחות השכליות, הרי העידו הנביאים כולם פה אחד, שלא עזב הקב"ה את עמו ישראל. ירמיהו הנביא 'הזכיר את ההוכחה השכלית, לכן אמר: כה אמר ה' נותן שמש לאור יומם, חוקות ירח וכוכבים לאור לילה, רגע הים ויהמו גליו, ה' צבאות שמו, אם ימושו החוקים האלה מלפני גם זרע ישראל ישביתו מהיות גוי לפני כל הימים. אמר בפרוש, שכשם שהשמש, הירח והכוכבים, שהם עיקרים במציאות, לא יהיה בהם שינוי, כך לא יתכן שינוי לעם ישראל, שהם עיקר ועצם המציאות, כי הם ראשית העולם ועיקרו, כמו שבארנו. לכן אי אפשר להעלות על הדעת כלל שינוי בדבר שכזה. במה שאמר, נותן שמש לאור יומם, חוקות ירח וכוכבים לאור לילה, רמז שלא יתבטלו ישראל בכל מצב, בין כשהיו עצמאיים כדוגמת השמש המאירה ביום, ובין כשהיו בגלות ויושבים בחושך, כדוגמת הלילה. כשאמר חוקות ירח וכוכבים לאור לילה, רצה לומר, שאפילו כשתכבד עליהם הגלות מאוד, לא יאבדו. כשם שיש חוק קיום לירח ולכוכבים, שהם האור בלילה, כך יש קיום לישראל שלא יאבדו בגלות, למרות חשכת הגלות. ואמר רגע הים ויהמו גליו, כנגד האומות, שנמשלו כים רוגש. וכן מצאנו במדרש, הוי המון גוים כהמות ים יהמיון. נמשלו ישראל לחול, שנאמר: והיה בני ישראל כחול אשר על שפת הים. ונמשלו האומות לים, שנאמר: כהמות ים יהמיון, והם מתעצמים על ישראל, והקב"ה מתיש גבורתם. זוהי כוונת הדברים, שאמר ירמיהו: רגע הים ויהמו גליו, כלומר, הקב"ה מבטל את עצתם כשבים על ישראל.

הנביאים העידו על הקשר הנצחי